

Metodologia

Codi: 42510
Crèdits: 9

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
4313300 Estudis Territorials i de la Població	OB	0	2

Professor/a de contacte

Nom: Jordi Nadal Tersa

Correu electrònic: Jordi.Nadal@uab.cat

Equip docent

Joaquín Recaño Valverde

Antonio Miguel Solana Solana

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Prerequisits

És recomanable haver cursat prèviament matèries relacionades amb metodologia d'investigació (quantitativa i qualitativa).

És imprescindible haver cursat, com a mínim, un semestre d'una assignatura d'Estadística, Anàlisi de Dades o similar, amb continguts d'estadística descriptiva i inferencial. Si no s'han cursat aquestes matèries o altres relacionades, el professorat facilitarà material complementari i bàsic per poder seguir el curs.

Objectius

En aquest mòdul del màster es tracten continguts avançats pel que fa a l'instrumental metodològic normalment emprat en l'estadística i en mètodes d'investigació qualitatiu. A banda dels aspectes formals d'obligat coneixement i aplicació en tot treball de recerca, l'assignatura s'orienta vers el treball efectiu i pràctic amb instruments metodològics de tipus tant quantitatiu com qualitatiu, i subratlla l'enfocament social i territorial. Es treballa amb mètodes d'anàlisi estadístic multivariant, gestió de bases de dades, aplicació de mètodes quantitatius i qualitatiu, diagnòstic i proposta territorial.

A més dels continguts esmentats, aquest mòdul té un apartat en el que es treballa la metodologia amb la que s'han d'elaborar els Treballs Finals de Màster.

Competències

- Aplicar críticament els conceptes i plantejaments teòrics més avançats a l'estudi de l'ordenació del territori i la població.
- Aplicar les diferents metodologies d'anàlisi geogràfica i demogràfica a diferents escales territorials i grandàries de població.
- Detectar la complexitat de les dinàmiques territorials i demogràfiques i reconèixer els mecanismes de gestió més eficients, en particular en situacions de conflicte.

- Dissenyar projectes de planejament urbanístic i territorial utilitzant les figures i metodologies adequades a diferents escales territorials.
- Que els estudiants sàpiguin aplicar els coneixements adquirits i la seva capacitat de resolució de problemes en entorns nous o poc coneguts dins de contextos més amplis (o multidisciplinaris) relacionats amb la seva àrea d'estudi.
- Que els estudiants tinguin les habilitats d'aprenentatge que els permetin continuar estudiant, en gran manera, amb treball autònom o autodirigit.
- Tenir coneixements que aportin la base o l'oportunitat de ser originals en el desenvolupament o l'aplicació d'idees, sovint en un context de recerca.
- Utilitzar les tècniques de projecció i de representació cartogràfica per al disseny d'escenaris futurs.
- Valorar la incidència del marc legislatiu, econòmic, polític i social en les dinàmiques demogràfiques i territorials.

Resultats d'aprenentatge

1. Aplicar les principals tècniques i processos d'obtenció d'informació en l'anàlisi qualitativa.
2. Avaluar els processos de transformació territorial i de la població aplicant metodologies i instruments vinculats a teories de referència, capaces de mesurar els mecanismes d'actuació i els resultats.
3. Comprendre el concepte actual de paisatge en l'ordenació del territori.
4. Conèixer els principals mètodes de planejament urbanístic i territorial.
5. Conèixer les principals legislacions i figures de planejament urbanístic i desenvolupament territorial.
6. Distingir les principals fases metodològiques de la planificació territorial: anàlisi, diagnòstic i propostes.
7. Elaborar previsions de la dinàmica demogràfica futura emprant els principals mètodes de projecció demogràfica.
8. Emprar metodologies quantitatives d'anàlisi i diagnòstic territorial.
9. Projectar el caràcter multidimensional de l'anàlisi territorial.
10. Que els estudiants sàpiguin aplicar els coneixements adquirits i la seva capacitat de resolució de problemes en entorns nous o poc coneguts dins de contextos més amplis (o multidisciplinaris) relacionats amb la seva àrea d'estudi.
11. Que els estudiants tinguin les habilitats d'aprenentatge que els permetin continuar estudiant, en gran manera, amb treball autònom o autodirigit.
12. Reconèixer la interrelació entre sistema politicojurídic, sistema demogràfic i dinàmica territorial.
13. Reconèixer la necessitat de gestionar el territori d'una manera integrada i tenint en compte les seves múltiples dimensions (social, política, econòmica, demogràfica, ambiental i física).
14. Reconèixer la utilitat de la cartografia i el SIG per a l'ordenació del territori.
15. Tenir coneixements que aportin la base o l'oportunitat de ser originals en el desenvolupament o l'aplicació d'idees, sovint en un context de recerca.
16. Utilitzar les fonts d'informació estadística en la planificació territorial.
17. Utilitzar les tècniques indirectes d'estimació demogràfica.
18. Utilitzar programari informàtic per dur a terme projeccions demogràfiques.

Continguts

Elaboració del Treball Final de Màster (professor Jordi Nadal)

En aquestes primeres sessions del mòdul es donaran les pautes per elaborar el Treball Final de Màster

4 sessions de 2 hores:

- Estructura d'un TFM
- Bibliografia
- Bases de dades
- Estructura
- Maquetació

Metodologia qualitativa (professors Miguel Solana)

L'objectiu d'aquestes sessions serà conèixer l'ús i les limitacions de les principals tècniques d'anàlisi qualitativa enfocades als estudis territorials i l'elaboració de propostes d'ordenament i planificació. Les sessions combinaran aspectes teòrics amb la realització de pràctiques amb programes de *software* d'anàlisi qualitativa. En les sessions es treballaran els següents aspectes:

- a) La combinació de mètodes i l'ús de la metodologia qualitativa dins de les metodologies mixtes
- b) L'ús de les metodologies participatives que impliquen la participació activa dels grups/col·lectius socials objectes d'estudi en la definició de la investigació i el treball de camp
- c) Els principals aspectes ètics que comporta l'ús de la metodologia qualitativa, en especial els aspectes relacionats amb l'anonimat i la confidencialitat, i les estratègies d'investigació encoberta
- d) Una indicació sobre les tècniques qualitatives i la seva aplicació als estudis d'ordenació i planificació territorial i urbana. S'incidirà especialment en l'entrevista individual i en grup, l'observació participant i no participant, la *go-along interview* i la fotografia
- e) Per últim es treballarà el procés d'anàlisi de la informació qualitativa: codificació i anàlisi de la informació amb programes de software qualitatiu (CAQDAS), específicament el programa Atlas.ti. Aquestes pràctiques es realitzaran integrament a les aules d'informàtica de la Facultat de Lletres.

8 sessions de 2 hores (professor Miguel Solana):

- Principals aspectes teòrics de la metodologia qualitativa
- Metodologies mixtes
- Metodologies participatives
- Aspectes ètics de la recerca amb mètodes qualitatiu
- Tècniques qualitatives i aplicació als estudis territorials

4 sessions de 2 hores:

- Anàlisi intensa de la informació: codificació
- Eines informàtiques d'anàlisi de la informació qualitativa (CAQDAS)

Metodologia quantitativa (professors Joaquín Recaño)

Eines numèriques i espacials per l'anàlisi de la segregació residencial i les desigualtats socioeconòmiques en àrees urbanes.

L'objectiu d'aquest mòdul és introduir als alumnes en diferents tècniques i metodologies d'anàlisi numèric i espacial que els hi seran de gran utilitat a l'hora d'abordar l'anàlisi dels espais urbans.

Eines informàtiques d'anàlisi de la informació qualitativa (CAQDAS).

8 sessions de 2 hores (professor Joaquín Recaño):

- Obtenció de dades locals a escala *infra-municipal* i construcció de taules dinàmica en Excel
- Introducció a la estadística descriptiva: indicadors de tendència central i dispersió
- Anàlisi de taules de contingència i test de Khi-2 de Pearson
- Indicadors de desigualtat: Corba de Lorenz i índex de Gini
- Càlcul i interpretació d'indicadors de segregació i concentració espacial
- Anàlisi exploratòria de dades espacials (AEDE) amb el programa GeoDA, ús i interpretació dels indicadors Global i Local Moran
- Aplicació de les eines numèriques i espacials a un estudi de cas

4 sessions de 2 hores

- Desenvolupament de l'estudi de cas amb pràctiques guiades sobre estadística descriptiva, càlcul d'indicadors de segregació i desigualtat i d'aplicació del programa GeoDa.

Metodologia

La metodologia de treball combinarà: classes presencials (exposició metodològica per part del professor); sessions de seminari (discussions i debats a partir de presentacions prèvies); pràctiques amb el programari informàtic (pràctiques de càlcul a l'aula d'informàtica); tutories en grup i individualitzades; comentari de lectures de bibliografia; i treball autònom de l'estudiant.

Distribució de les tasques:

- E-A presencial (40%).
- E-A dirigit (20%).
- E-A autònom (40%).

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Exposicions orals del professorat, sessions de seminari, pràctiques de classe a l'aula i classes magistrals amb suport de TIC i deba en grup	83,5	3,34	2, 4, 6, 7, 8, 13, 16
Tipus: Supervisades			
Discussió de lectures de llibres i articles i tutories en grup/individualitzades	30	1,2	2, 4, 6, 13
Realització de pràctiques de càlcul i interpretació d'indicadors territorials i demogràfics	48,75	1,95	2, 4, 6, 13
Tipus: Autònomes			
Lectura de llibres, articles i altres materials docents, estudi de la bibliografia, elaboració de treballs i presentacions sobre lectures i pràctiques	62,75	2,51	2, 4, 6, 13

Avaluació

Pes de les diverses activitats avaluatives

Desenvolupament treball final de màster	
Elaboració encàrrecs parcials	16%
Metodologia qualitativa	
Pràctiques associades a Atlas.ti	14%
Ressenyes	8%
Assistència i participació activa	20%
Metodologia quantitativa	
Informes i pràctiques	34%

MOLT IMPORTANT: El plagi total o parcial de qualsevol dels exercicis es considerarà automàticament un SUSPENS (0) de l'exercici plagiat. PLAGIAR és copiar de fonts no identificades d'un text, sigui una sola frase o més, que es fa passar per producció pròpia (AIXÒ INCLOU COPIAR FRASES O FRAGMENTS D'INTERNET I AFEGIR-LOS SENSE MODIFICACIONS AL TEXT QUE ES PRESENTA COM A PROPI), i és una ofensa greu. Cal aprendre a respectar la propietat intel·lectual aliena i a identificar sempre les fonts que es puguin fer servir, i és imprescindible responsabilitzar-se de l'originalitat i autenticitat del text propi.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Assistència i participació en sessions presencials	16%	0	0	3, 4, 6, 10, 11, 12, 15
Encàrrecs relacionats amb l'elaboració parcial del TFM	17%	0	0	2, 11, 13, 15, 17
Informes i pràctiques relacionats amb la metodologia quantitativa	33.5%	0	0	4, 7, 8, 9, 14, 16
Pràctiques associades al programari Atlas.ti	25.5%	0	0	1, 7, 9, 18
Ressenyes	8%	0	0	5, 12

Bibliografia

Manuais i articles sobre metodologia de la recerca en ciències socials

Ayllón Pino, B. (2010), "Consejos prácticos para realizar una buena investigación" a E. Echart Muñoz, R. Cabezas Valencia, J.A. Sotillo Lorenzo (coords.), *Metodología de investigación en cooperación para el desarrollo*. Madrid: Catarata, pp. 57-74.

Babbie, E. (2010, 12è edició), *The practise of social research*. Wadsworth.

Brunet, I., Pastor, I., & Belzúnegui, A. (2002). *Tècniques d'investigació social: Fonaments epistemològics i metodològics*. Barcelona: Pòrtic.

Bryman, A. (2004), *Social research methods* (2nd ed.). Nova York: Oxford University Press.

Corbetta, P. (2007), *Metodología y técnicas de investigación social*. Madrid: McGraw-Hill.

Clifford, N.J.; Valentine, G. (2003), *Key methods in Geography*. Londres: Sage.

Cloke, P. et al. (2004), *Practising human geography*. Londres: Sage.

Cresswell, J.W.; Plano Clark, V. (2018), *Designing and conducting mixed methods research*. Thousand Oaks: Sage.

Echart Muñoz, E.; Cabezas Valencia, R.; Sotillo Lorenzo, J.A. (2010) (coords.), *Metodología de investigación en cooperación para el desarrollo*. Madrid: Catarata.

Estruch, J. (1992), "El conflicte quantitatiu/qualitatiu: un fals problema" a *Tècniques qualitatives en Ciències Socials. Cicle de conferències*. Barcelona: Societat Catalana de Sociologia, pp. 7-16.

Farthing, S. (2016), *Research design in urban planning,. A student's guide*. Londres: Sage.

Flowerdew, R.; Martin, D. (eds), *Methods in Human Geography: a guide for students doing research projects*. Londres: Logman.

Kitching, Rob; Tate, Nicholas J. (2000), *Conducting research into Human Geography. Theory, methodology and practice*. Harlow: Prentice Hall.

Quivy, R.; Van Campenhoudt, L. (2007), *Manual de recerca en ciències socials*. Barcelona: Herder

Metodologia qualitativa

Bustos, R.; García, J.; Chueca, D. (2018) *Guía práctica para facilitar la participación ciudadana. Una selección de herramientas presenciales y digitales para el trabajo colectivo*. Departamento de Relaciones Ciudadanas e Institucionales. Gobierno de Navarra.

Callejo, Javier (2001), *El grupo de discusión: introducción a una práctica de investigación*. Ariel: Barcelona.

Calvey, D. (2017), *Covert research. The art, politics and ethics of undercover fieldwork*. Londres: Sage.

Charmaz, K. (2006), *Constructing grounded theory. A practical guide through qualitative analysis*. Londres: Sage.

Cook, I. (1997), "Participant Observation" a R. Flowerdew, D. Martin (eds) *Methods in Human Geography - a guide for students doing a research project*. Essex: Longman, pp. 127-150.

Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (Eds.). (2000), *Handbook of qualitative research*. Thousand Oaks: Sage.

Guasch, O. (1997), *Observación participante*. Madrid: CIS.

Gutiérrez Brito, J. (2008), *Dinámica del grupo de discusión*. Madrid: CIS.

Harper, D. (2002), "Talking about pictures: a case for photo elicitation", *Visual Studies* 17(1): pp. 13-26.

Harper, D. (2012), *Visual sociology*. Londres: Routledge.

Friese, S. (2014), *Qualitative data analysis with Atlas.ti*. Londres: Sage.

Hay, I. (ed.) (2005), *Qualitative research methods in Human Geography*. Oxford: Oxford University Press.

Kusenbach, M. (2003), "Street Phenomenology: The Go-Along as Ethnographic Research Tool", *Ethnography* 4 (3): 455-485.

Limb, M.; Dwyer, C. (eds) (2001), *Qualitative methodologies for geographers*. Londres: Arnold.

Maresca, S.; Meyer, M. (2015), *Compendio de fotografía para uso de sociólogos*. Barcelona: Bellaterra.

Montañés Serrano, M. (2009), *Metodología y técnica participativa. Teoría y práctica de una estrategia de investigación participativa*. Barcelona: Editorial UOC.

Muñoz Justicia, J.; Sahagún Padilla, M. (2017), *Hacer análisis cualitativo con Atlas.ti*.
<http://manualatlas.psicologiasocial.eu/atlasti7.pdf>.

Pujadas Muñoz, J.J. (1992), *El método biográfico: el uso de las historias de vida en ciencias sociales*. Madrid: CIS.

Rose, Gillian (2008), "Using photographs as illustrations in Human Geography", *Journal of Geography in Higher Education*, 32 (1), pp. 151-160.

Richards, Lyn (2005), *Handling qualitative data. A practical guide*. Londres: Sage.

Salmons, J. (2016), *Doing qualitative research online*. Londres: Sage.

Silver, C.; Lewins, A. (2014), *Using software in Qualitative Research. A step-by-step guide*. Londres: Sage.

Silverman, D. (Ed) (1997), *Qualitative research: Theory, method and practice*. Londres: Sage.

Trinidad, A. et al. (2006), *Teoría fundamentada "grounded theory". La construcción de la teoría a través del anàlisis interpretacional*. Madrid: CIS.

Valles, Miguel S. (1999), *Técnicas cualitativas de investigación social. Reflexión metodológica y práctica profesional*. Madrid: Síntesis.

Valles, Miguel S. (2002), *Entrevistas cualitativas*. Madrid: CIS.

Metodologia quantitativa

Anselin, L. (1995). Local indicators of spatial association-LISA. *Geographical analysis*, 27(2), 93-115.

Bardina, X.; Farré, M. i López-Roldán, P. (2005). *Estadística: un curs introductori per a estudiants de ciències socials i humanes*. Volum 2 descriptiva exploratòria bivariant. Introducció a la inferència. Bellaterra: Servei de Publicacions Universitat Autònoma de Barcelona, Col·lecció Materials 166.

Bayona, J. (2007). La segregación residencial de la población extranjera en Barcelona: ¿una segregación fragmentada? *Scripta Nova: Revista Electrónica de geografía y ciencias sociales*, (11), 235.

Deurloo, M. i Musterd, S. Ethnic Clusters in Amsterdam, 1944-96: A Micro-area Analysis. *Urban Studies*. 1998, vol. 35, nº 3, p. 385-396.

Ebdon, D. (1982) *Estadística para geógrafos*. Barcelona: Oikos Tau. pp 18-23, 28-33, 51-68, 129-142, 168-175, 182-212, 240-249.

Eggerickx, T. i Poulain, M. (1996) "De la variabilité des paramètres démographiques pour les petites populations", *Espace, populations, sociétés*, 14 (1) 93-102

Garrocho, C. i Campos-Alanís, J. (2013). Réquiem por los indicadores no espaciales de segregación residencial. *Papeles de población*, 19(77), 269-300.

López Roldán, P. i Fachelli, S. (2015). *Metodología de la Investigación Social Cuantitativa*. Bellaterra (Cerdanyola del Vallès): Dipòsit Digital de Documents, Universitat Autònoma de Barcelona. 1ª edición. Edición digital: <http://ddd.uab.cat/record/129382>

Marqués, F. i Asensio, F.M. (2009), *Estadística descriptiva a través de EXCEL*. México D.F.: RC Libros.

Martori J.C. i Cañas, M. (2004). Indicadores cuantitativos de segregación residencial: El caso de la población inmigrante en Barcelona. *Scripta Nova: Revista electrónica de geografía y ciencias sociales*, (8), 169.

Martori, J. C. i Hoberg, K (2008). Nuevas técnicas de estadística espacial para la detección de clusters residenciales de población inmigrante, *Scripta-Nova*, Vol. XII, núm. 263

Martori, J. C., Hoberg, K., & Surinach, J. (2006). Población inmigrante y espacio urbano: Indicadores de segregación y pautas de localización. *EURE (Santiago)*, 32(97), 49-62.

Martori, J. C. (2007). La segregación residencial en Barcelona. *Llibre Blanc de l'Habitatge a Barcelona*.

Massey, D. S. i Denton, N. A. (1988). The dimensions of residential segregation. *Social forces*, 67(2), 281-315

Raso, J.M.; Martín Vide, J. i Clavero, P. (1987) *Estadística bàsica para Ciencias Sociales*. Barcelona: Ariel. pp. 77-92, 256-257

Recaño, J. i Esteve, A. (2006). (Re-) visitando García Faria: Un estudio de los factores espaciales y medioambientales de la mortalidad en la Barcelona de finales del siglo XIX. *Revista de Demografía Histórica*, 24(1), 121-180.

Sánchez , C. i Domínguez , M. (2001), "Anàlisi de l'estructura social de les comarques catalanes a partir de dades censals", *Revista Catalana de Sociologia*, 14, p.193-213.

Sánchez, J.E. i Moreno D. (1997), *Perfil socio-econòmic dels municipis catalans. Instruments per a la gestió*, Barcelona, Fundació CIREM.

[Instituto Nacional de Estadística](#)

[Centre d'Estudis Demogràfics](#)

[Institut d'Estadística de Catalunya](#)

<https://spatial.uchicago.edu/>